

Fig. 1. Kirken set fra øst. Foto Arnold Mikkelsen 2017. – *The church seen from the east.*

ØSTERBY KIRKE

I STATSFÆNGSLET VED SØNDER OMME

Fængselskirken, der har navn efter den østlige del af byen, Østerby, er indviet 6. dec. 1992, våbenhuset det følgende år. Kirken er opført efter idé og under ledelse af arkitekt Kristian Kristiansen, Brande, i et nært samarbejde med fængslets ansatte og vekslende indsatte. Glasmalerier og inventar skyldes tekstil- og glaskunstnerne Britta Madsen og Søren Gøttrup Hansen, Støvring. Der havde tidligere været holdt gudstjeneste i andre af fængselsområdets bygninger, et skolelokale og i forsamlingsbygningen 'Synagogen'. Fængslet fik egen præst 1987, efter at det hidtil havde været betjent af sognepræsten i Sønder Omme.

Byggearbejdet indledtes i sommeren 1990 med fældning af store grantræer i fængslets egne planter; der holdtes rejsegilde 12. juni 1991. Efter

en brand i april 2004, der skyldtes kortslutning i det elektriske anlæg, blev kirken taget i brug igen 17. okt. 2004.

Statens Arbejdshus ved Sønder Omme er oprettet 1932 som en følge af straffeloven 1930, der for visse indsatte åbnede mulighed for afsoning i 'arbejdshus' (fangelejr). Staten købte et ca. 950 hektar stort hedeareal, der blev opdyrket og til dels tilplantet, og på området opførtes forskellige bygninger, i begyndelsen hovedsagelig træbaraker. Der var i marts 2017 160 indsatte, og det årlige antal indsættelser var 5-600.

Den fritliggende kirkebygning, der også rummer samlingslokaler (café) og kontor for præsten, er rejst midt på fængselsområdet på tomten af fængslets gamle hestestald. Opførelsen og indretningen

Fig. 2. Indre set imod syd. Foto Arnold Mikkelsen 2017. – Interior looking south.

skete med støtte af Kirkeministeriet og for midler fra Dronning Margrethe og Prins Henriks Fond, Kirkefonden og Kulturfonden. Det var fængselsforvalterens idé, at den tidligere hestestald kunne renoveres og bruges til kirke, men gang i arbejdet kom der først, da arkitekt Kristian Kristiansen hørte om planerne og blev grebet af tanken om at bygge en kirke sammen med de indsatte. Han forestod 1975–77 opførelsen af Baunekirken ved Herning (*DK Ringkøbing* 507–11) og har også bygget baptistkirken i Brande (1974). Uden honorar lavede han et skitseprojekt til fængselskirken og fungerede under byggeriet som konsulent.

Den rektangulære bygning (24×9,5 m), hvis grundplan er bestemt af den tidligere stald, er orienteret syd-nord med våbenhuset lidt forskudt for midten af østre langside. I det store åbne rum optager kirken den midterste tredjedel, hvor stolene vender mod alteret i øst. Murene, hvoraf kun partiet op til vinduerne er gammelt,

er hvidtede og gråmalede; i enderne har man bibeholdt hestekrybberne. Det stejle, afvalmede tag er tækket med metalplader. Den åbne tagstol og alle bærende konstruktioner er af afbarkede granstammer. Der er uden adskillelse umiddelbar adgang fra kirken til fælleslokalerne i syd og nord, som ved indskudte lofter er delt i to etager. Eneste opdelingen af de tre afsnit er diskret markering i gulvet: under 'kirkerummet' går fliserne vinkelret på muren, i bygningens ender er de diagonalt stillede. Alt inventar i kirken er flytbart, så rummet kan bruges til andre formål, til koncerter og selskabelighed. Det hvidmalede rum får lys fra kvadratiske vinduer i langsiderne og otte ovenlysvinduer, idet arkitektens oprindelige idé med et glasparti øverst i hele taget ikke blev realiseret.

Farvesætning. Helt afgørende for det lysfyldte kirkerum er arkitektens forslag, at træværket og de bærende tømmerstokke blev malet i hvide og lyse pastelfarver. Denne postmoderne farveholdning tæller i alt 11 forskellige nuancer.

Våbenhuset, der er tresidet afsluttet mod øst, er en let konstruktion af træ og glas under et stærkt udhængende tag.

Over det stejle, firsidede *klokkespir* er opsat en *vejrhane*, der er udformet som en 'urkok' (en henrydning til hedelandets fugl) og bærer de græske bogstaver »ICHTHYS«. Urkokken, der som andet er udført i fængslets eget værksted, er valgt blandt de indsattes forslag i en idékonkurrence.

Glasmaleri. Seks af vinduerne samt store partier af våbenhusets vægge indeholder glasmosaikker udført i samarbejde med de indsatte efter forslag af glaskunstnerne Britta Madsen og Søren Gøttrup Hansen (jf. inventar og dåbsfad af glas). Farverne er overvejende i blå, gule og violette nuancer, nogle med bibelske symboler (alfa et omega) samt et fangenummer »1913«.

Kirken i Sønder Omme fik 2007 en 'søsterkirke' i fængselskirken i Møgelkær, der også er en rektangulær bygning orienteret syd-nord (s. 1449-51).

Inventaret er stort set fra opførelsen og fremstillet af indsatte efter forslag af de nævnte glaskunstnere.

Alterbordet er en opbygning af tynde stålrør med fletværk af blade og figurer (djævelen ses) samt en plade af matteret glas. Som alterprydelse oven over tjener en stiliseret krucifiksfigur af blåfarvet glas.

Altersættet, der skyldes seks indsatte, er af glas med blå kant.

Døbefonten udgøres af en glasskål med omløbende Trosbekendelse, hvilende på en underbygning i stil med alterbordets.

Siddepladserne har form af fletstole, og et digitalorgel har efter brand 2005 afløst et Torgel, der var bygget 1970 af Vestre's Orgel- & Piano-fabrikk, Haramsøy, Norge og blev anskaffet 1992.

Klokken er en ældre skibsklokke, der hænger i spiret på tagryggen.

Litteratur. Fængselspræst Dorte Ørtved, »Kirken i Statsfængslet ved Sdr. Omme«, *Ribe Stiftsbog* 1993, 7-19.

Beskrivelse ved Niels Jørgen Poulsen og Ebbe Nyborg (inventar). Engelsk oversættelse ved James Manley. Korrektur ved Anne Frovin. Teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedsø. Redaktionen afsluttet september 2017.